

โย กล้วยโย เป็นอาหารเสริมลำดับที่สองรองจาก โย นมแม่โย ของเด็กไทยในอดีต แม้อันปัจจุบันจะมีอาหารเสริมชนิดอื่น ๆ เข้ามาแทน แต่ความสำคัญของกล้วยโยได้หมดไปกลับมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย

ย

ทุก ๆ ส่วนของกล้วยโย เช่น โย ใบ ก้าน กาบ ลำต้น ราก ดอก(หัวปลี) ผลโย มีประโยชน์ทั้งสิ้น และได้มีการศึกษาวิจัยพัฒนาก้าวหน้าไปไกลมาก แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่คนไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่า แต่กลับมีประโยชน์และสร้างรายได้อย่างที่เราคาดไม่ถึงนั่นคือ คุณสมบัติของยางกล้วย

ย

สมพจน์ จันทร์เที่ยง
ลักษณะ โลกพิทักษ์สันติ

ยางกล้วยมีคุณสมบัติพิเศษ คือ เมื่อถูกเสียดแล้วจะติดแน่นชักไม่ออก ถ้าติดซ้ำ ๆ ที่เดียวกันจะเป็นสีน้ำตาลเข้ม และถ้าชักบ่อย ๆ สีน้ำตาลจะสดใสมากยิ่งขึ้น สีของยางกล้วยเกือบทุกชนิดเมื่อได้มาจากต้นใหม่ๆ จะลักษณะเป็นสี "ขาวขุ่น" แต่ถ้าตั้งทิ้งไว้นาน ๆ จะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดงจาง ๆ จากคุณสมบัติของยางกล้วยดังกล่าวนี้เอง จึงกลายเป็นจุดเด่นในการสร้างงานศิลปะที่งดงามจากวัสดุธรรมชาตินั่นคือ "ศิลปะลายผ้าจากยางกล้วย"

วิธีเก็บยางกล้วย

๑. อุปกรณ์ มีด ฤงพลาสติก ขวด หนึ่งยางหรือเชือก
๒. เวลาเก็บยางกล้วย ควรเป็นเวลาหลังเที่ยงวันเป็นต้นไป เพราะจะได้น้ำยางมากและน้ำยางจะมีคุณภาพดี
๓. ส่วนต่าง ๆ ของต้นกล้วยที่ได้เก็บน้ำยาง
 - ๑) จากก้านหัวปลีกล้วย
 - ๒) จากก้านกล้วย
 - ๓) จากลำต้น
 - ๔) จากก้านเครือกล้วย

จาก ๔ ส่วนของต้นกล้วยดังกล่าว ใช้มีดตัดและนำฤงพลาสติกขนาดพอเหมาะสวมแล้วมัดให้แน่น ระวังอย่าให้น้ำและอากาศเข้า จะทำให้น้ำยางไม่เข้มข้นและเสื่อมคุณภาพ ทั้งไว้ ๒-๓ ชั่วโมงแล้วเก็บรวบรวมใส่ในขวดปิดฝาให้แน่น

สำหรับลำต้น ควรเป็นต้นแก่ตัดเครือแล้วสามารถเก็บยางได้ทุกส่วนตั้งแต่ยอดถึงโคน แต่ยางที่มีคุณภาพดี คือ ส่วนที่ได้จากก้านหัวปลีและก้านเครือกล้วย

วิธีการเก็บรักษายางกล้วย

ยางกล้วยถึงแม้ว่าจะติดแน่นและให้สีน้ำตาล ถ้าทิ้งไว้ให้โดนอากาศจะเสียดง่าย ดังนั้นเมื่อเก็บยางกล้วยได้แล้วจะต้องใส่ในขวดหรือฤงพลาสติก แล้วปิด-ผูกให้แน่นไม่ให้อากาศเข้า จะสามารถเก็บไว้ในตู้เย็นจะสามารถเก็บไว้ได้นานหลายเดือน

ลักษณะของผ้าที่เหมาะสมกับยางกล้วย

จากการทดลองกับผ้าหลายชนิดสามารถใช้ได้เกือบทุกชนิดเช่น ผ้าไหม เสื่อยี่ด เสื่อเซ็ด ฯลฯ แต่ผ้าที่เหมาะสมที่สุดเป็นผ้าฝ้าย ผ้าดิบ ฯลฯ ที่เนื้อแน่น ดูดซับได้ดีแต่ไม่ดูดซึมน้ำหนัก ไม่บาง ไม่แข็งเกินไป แต่ผ้าฝ้ายบางควรซักเสียก่อน

อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับระบายยางกล้วยบนผ้า

๑. พู่กัน (เบอร์เล็ก โ ใหญ่) ดินสอ กระดาษ ก้านกล้วย (แทนพู่กันและทำลวดลายได้) แบบลวดลายที่ต้องการจากหนังสือต่างๆ หรืออาจวาดลายเองตามจินตนาการและความสามารถของผู้ทำก็ได้ เช่น ดอกไม้ วิว การ์ตูน ฯลฯ

วิธีการวาดยางกล้วยบนผ้า

การวาดทำเด็กลักษณะเดียวกับระบายสีทั่วไป

๑. เลือก ผ้า เลื่อ กระโปรง ฯลฯ ที่ต้องการ

๒. เลือกลายจากแบบต่างๆ หรือวาดขึ้นจากความคิดของผู้ทำ

๓. วาดหรือลอกลายที่เลือกลงบนผ้า ตรงตำแหน่งที่ต้องการ ถ้าผ้าบางไม่ต้องใช้กระดาษก็ได้ สามารถใช้ผ้าวางทับบนลายแล้วใช้ดินสอลากเบา ๆ ตามลายที่เลือกไว้ได้เลย

๔. ใช้พู่กันขนาดเล็กหรือใหญ่จุ่มยางกล้วย แล้ววาดลงตามแบบ หนึ่งครั้งก่อน พอयงหมาดลงทับอีก ๒-๓ ครั้งทิ้งไว้ให้แห้งก็จะได้ภาพบนลายผ้าเป็นสีน้ำตาล และแดงตามใจชอบ ถ้าต้องการเน้นส่วนไหน ให้มีความเข้มเพิ่มมากขึ้นก็วาดทับลงไปอีกหลาย ๆ ครั้ง เราก็จะได้สีน้ำตาล อ่อน โ เข้ม เราก็จะได้สีน้ำตาลอ่อน โ เข้ม ที่แตกต่างกัน

ข้อควรระวัง

- อย่านำให้ยางกล้วยมีเศษผงหรือขุ่นเกินไป
- การวาดหรือระบายไม่ควรจุ่มยางกล้วยมากเกินไปเพราะจะทำให้สีเข้มแผยลงไปในเนื้อผ้ากว้างเกินและจะได้อายุไม่สวยงาม
- ผ้าที่ระบายแล้วต้องทิ้งไว้ให้แห้งสนิท ก่อนนำไปซักด้วยมือหรือเครื่องโดยใช้ผงซักฟอกชนิดใดก็ได้

ลักษณะ โลหิตพิษสันติ

บันทึกเมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๘